

ԹՈՐԻՆՈ կամ ԹԻԻՐԷՆ

Մ Ա Յ Ր Ա Ք Ա Ղ Ա Ք Ի Տ Ա Լ Ի Ո Յ

Իտալիոյ թագաւորութեան այժմու մայրաքաղաքն է Թորինո, կամ գաղղիարէն Թիւրին, (ռամիօրէն Թուրին), փոքեալին վրայ շինուած՝ փառաւոր քաղաք։ Այժմու ըսինք, վասն զի Իտալացոց փափաքն այն է որ Հռոմը սլապին ձեռքէն ազատելէն ետեւ՝ իտալական մեծ թագաւորութեան մայրաքաղաքը լինի Հռոմ։ Այս գծուարին խնդիրը քանի որ որոշուած չէ՝ համառօտ տեղեկութիւն մը տամք ընթերցողաց Թորինոյի վրայ, հանդերձ գեղեցիկ պատկերան։

ԹՈՐԻՆՈ քաղաքը շատ հին է. Տաւրինեցոց գլխաւոր քաղաքն էր, որով եւ հին Ժամանակները կրտսէր Augusta Taurinorum (Աւկուսթա Թաւրինորում) ուսկից ելած է իւր այժմու անունը։ Քաղաքին հին մասը բոլորովին զատուած է նոր մասէն, այնպէս որ կարծես թէ երկու քաղաք է իրարու քով։ Հին քաղաքը գոթացի հին տձեւ քաղաքաց նման է. խիստ հին շէնքերէն միայն միջնաբերդը պահած են, իսկ նոր քաղաքը շատ վայելուչ շինուած է. փողոցները լայն եւ ընդարձակ, որոց մաքրութեանը վրայ մեծ խնամք կայ, ուստի եւ Իտալիոյ քաղաքաց ամենէն մաքուրն է։

Թագաւորական պալատը հոյակապ շէնք է. մէկ ճակատը գոթացի, միւսը յունական ընտիր ճարտարապետութեամբ։ Եւ թէպէտ այսպէս խառնուրդ մի է, բայց թագաւորական մեծութեան արժանի բնակարան է. սանդուղը մեծագործ, սենեակներն ու դահլիճներն եւս գեղեցիկ զարդարուած։ Ուրիշ շատ իշխանական պալատներ ու մեծաշէն ընդարձակ տներ կան քաղաքին մէջ, որոց մէջ աւելի նշանաւոր են Սաւոյայի գքսերուն պալատն ու Տիկինոյ պալատն (palazzo di Madama) 1416-ին շինուած։

Երկու մեծ հրապարակք կան՝ Սան Բարջո եւ Բասքիլլո ըսուած։ — Հասարակաց աղուոր պարտէզներ եւ ճեմելիքներ ալ ունի, որոց ղուարճագոյնն է Վալկերիլիո թագաւորական

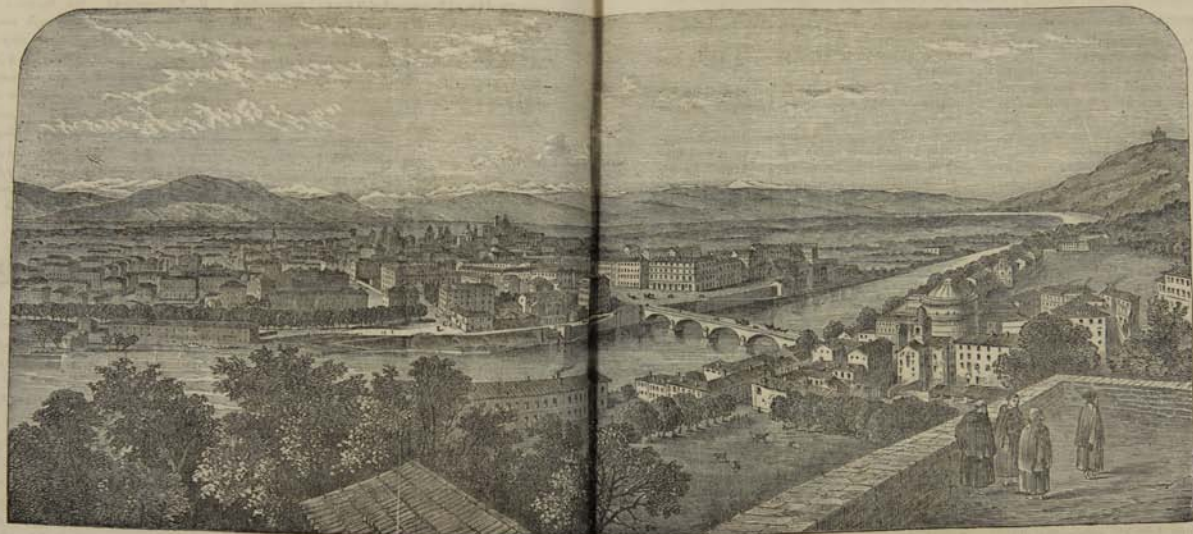
պարտէզը, որ քաղաքէն դուրս կտարածուի։

Թորինոյի մէջ 110 եկեղեցի ու մատուռ կհամրուի, որոց մէջ Սան Լորենցո ամենէն աւելի անուանի է, փառաւոր գմբէթով՝ վերէն վար բոլոր մարմարաշէն։ Ասոր քովն է Ս. Վարչամակի (San Sudario) հարուստ մատուռը, ուր կպահուի այն սուրբ վարչամակը՝ որով պատեցաւ Տէրն մեր ու թաղեցաւ իգերեզմանի։ Թորինեցիք կհաստատեն թէ անտարակուսելի է այս սրբազան յիշատակը. ուստի եւ բոլոր ժողովրդեան մեծ ջերմեւանդութեան նիւթ է այս։ Յայտնի է որ Հռոմ, ձենովա, ու Պլանսօն ալ կպնդեն թէ սուրբ վարչամակը իրենց քաղաքներն է. բայց վարչամակին մէկ հատ լինելը գիտեմք յԱւետարանէ, ուստի մի եւ նոյն Ժամանակ թէ Թորինո թէ Հռոմ, թէ ձենովա եւ թէ Պլանսօն չկրնար գտնուիլ. իսկ թէ ստոյգը ո՞րն է՝ անկարելի է որոշել։

Թատրոնն եւս Իտալիոյ մեծագործ ու ճարտարարուեստ շինուածքներէն մէկը լինելով՝ օրինակ եղած է նախորի հռչակաւոր Սան Բարջո թատրոնին։ — Անուանի է նաեւ համալսարանը՝ 1403-ին շինուած, ուր 2000 ուսանողք կան, եւ ուսուցիչքը միշտ անուանի անձինք են։ Գրատանը մէջ 112,000 հատոր գիրք կայ ու 2,000 ձեռագիր, որոց մէջ են նաեւ կրկերանի կրկնագիրները (palimpsestes)։

Եգիպտական թանգարանը եւրոպիոյ անուանի թանգարաններէն մէկն է, ուր ժողոված են եգիպտացի թագաւորաց վիթխարի արձաններ, քանդակներ, նկարներ, դէնքեր, գործիքներ, պապիրներ, արձանագրութիւններ, շատ մոմիաներ, եւ այլն։ Պապիրներու մէջ ոմանք Դարեհ Վշտասպեանին Ժամանակէն են, որ ասել է թէ աշխարհիս ամենէն հին պապիրներն են։

Ասոնցմէ զատ ուրիշ շատ ուսումնական տեղուանք, ճեմարանք, բնկերութիւնք, անկէլանոցք, մարզարանք եւ բազմաթիւ օգտաշէն տեղեր կան, որոնցմով Թորինո Իտալիոյ այժմու քաղաքաց ամենէն բարգաւաճեալն է, թէեւ բնակիչքը 140,000 հոգի միայն են։

VIEW OF THE CITY OF VIENNA